

Sygn. akt III Ca 497/17

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 listopada 2017 r.

Sąd Okręgowy w Gliwicach III Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący - Sędzia SO Magdalena Balion - Hajduk

Sędzia SO Leszek Dąbek (spr.)

Sędzia SO Marcin Rak

Protokolant Marzena Makoś

po rozpoznaniu w dniu 25 października 2017 r. w Gliwicach

na rozprawie

sprawy z powództwa J. S.

przeciwko (...)

w G. i (...) spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w S.

o stwierdzenie nieważności umowy

na skutek apelacji pozwanej (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S.

od wyroku Sądu Rejonowego w Zabrze

z dnia 22 grudnia 2016 r., sygn. akt VIII C 531/15

1. **zmienia zaskarżony wyrok w punkcie 1 w części stwierdzającej nieważność umowy pożyczki konsumenckiej konsolidacyjnej nr (...) z dnia 27 października 2011 r. zawartej przez J. S. ze (...) w G. w zakresie punktu dwudziestego pierwszego tej umowy co do kwoty 11.011,92 zł (jedenaście tysięcy jedenaście złotych dziewięćdziesiąt dwa grosze) w ten sposób, że oddala powództwo;**
2. **oddala apelację w pozostałej części;**
3. **zasądza od powoda na rzecz pozwanej (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. kwotę 551 zł (pięćset pięćdziesiąt jeden złotych) z tytułu zwrotu kosztów postępowania odwoławczego;**
4. **nie obciąża powoda kosztami postępowania w pozostałej części;**
5. **przyznaje adwokat S. J. od Skarbu Państwa (Sądu Rejonowego w Zabrze) kwotę 1.476 zł (tysiąc czterysta siedemdziesiąt sześć złotych), w tym kwotę 276 zł (dwieście siedemdziesiąt sześć złotych) podatku od towarów i usług, z tytułu kosztów nieopłaconej pomocy prawnej świadczonej powodowi z urzędu w postępowaniu odwoławczym.**

SSO Marcin Rak SSO Magdalena Balion – Hajduk SSO Leszek Dąbek

Sygn. akt III Ca 497/17

UZASADNIENIE

Powód J. S. żądał zasądzenia ja jego rzecz od pozwanych (...) w G. oraz Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo – Kredytowej (...) w M. domagał się stwierdzenia nieważności umów kredytu zawartych z pozwanymi.

Uzasadniając żądanie twierdził, że pozwani nie zbadali jego zdolności kredytowej w dacie zawierania umów i został wciągnięty w kłopoty finansowe.

Pozwana (...) w G. wносиła o oddalenie powództwa oraz zasądzenie na jego rzecz od powoda zwrotu kosztów procesu.

W uzasadnieniu podnosiła, iż nie posiada legitymacji biernej. Wierzytelność wynikająca z umowy pożyczki nr (...) została nabyta ostatecznie przez (...) Spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością w S.. Wskazała ponadto, iż weryfikowanie zdolności kredytowej kredytobiorców ma charakter publicznoprawny, a jego należyte wykonanie kontrolują organy nadzoru finansowego. Obowiązek ten nie ma odniesienia do sfery prawa prywatnego.

Pozwana (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w S., wezwana do udziału w charakterze strony pozwanej wносиła o oddalenie powództwa oraz zasądzenie na jego rzecz od powoda zwrotu kosztów procesu.

Podniosła zarzuty podnoszone uprzednio przez pozwaną (...) w G., dotyczące publicznoprawnego obowiązku weryfikowania zdolności kredytowej pożyczkobiorcy.

Sąd Rejonowy w Zabrze w wyroku z dnia 22 12 2016r. stwierdził nieważność umowy pożyczki konsumenckiej konsolidacyjnej nr (...) z dnia 27 października 2011r. zawartej przez J. S. ze (...) w G. w zakresie punktu dwudziestego pierwszego tej umowy co do kwoty 11 011,92 zł, a w pozostałym zakresie powództwo w stosunku do (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w S. oddał, oddalił powództwo w stosunku do (...) w G.. Odstąpił od obciążania powoda kosztami postępowania, przyznał adw. S. J. od Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego w Zabrze kwotę 4 428,00 zł, tytułem nieopłaconej pomocy prawnej, udzielonej powodowi z urzędu.

W ustalonym stanie faktycznym w motywach rozstrzygnięcia wskazał, iż do umowy zawartej przez powoda ze (...) w G. zastosowanie ma ustawa z dnia 20 07 2001r. o kredycie konsumenckim (Dz. U. z 2001r., nr 100, poz. 1081 ze zm.). Następnie przywołał regulacje art. 2 i art. 7a i art. 7 ust. 1 powołanej ustawy i uznał, iż 5 % udzielonego kredytu wynosi 1 050 zł i w części przekraczającej tą kwotę oraz kwoty składek na ubezpieczenie spłaty pożyczki w wysokości 3 938 zł tj., w zakresie kwoty 11 011,92 zł umowę pożyczki konsolidacyjnej z dnia 27 10 2011r. w zakresie punktu dwudziestego pierwszego tej umowy należało uznać za nieważną w świetle art. 7a ustawy o kredycie konsumenckim na podstawie art. 58 § 1 i 3 k.c. W pozostałym zakresie powództwo oddalił albowiem nie uznał, iż bez postanowienia dotkniętego nieważnością czynność nie zostałaby dokonana. Uwzględniając przelew wierzytelności z dnia 26 11 2014r. oddalił powództwo przeciwko (...) w G..

Na mocy art. 102 k.p.c. odstąpił od obciążania powoda kosztami postępowania, uznając iż powód osiąga dochody pozwalające mu na pokrycie swoich stałych, miesięcznych, uzasadnionych wydatków. Na podstawie § 6 pkt 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 09 2002r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (DZ.U. z 2013r., poz. 461) ustalił wysokość wynagrodzenia adwokata reprezentującego powoda.

Orzeczenie zaskarżyła **pozwana (...) Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w S.** w części dotyczącej stwierdzenia nieważności umowy pożyczki konsumenckiej oraz w części orzekającej o kosztach procesu. Wnosiła o zmianę wyroku i oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie na jej rzecz od powoda zwrotu kosztów procesu za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych, bądź uchylenie wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, pozostawiając mu rozstrzygnięcie o kosztach.

Zarzuciła, że przy ferowaniu orzeczenia naruszono prawo materialne, regulację art. 65 § 2 k.c. poprzez jego błędną wykładnię i uznanie, że ustalając wskazaną w umowie łączną kwotę wszystkich opłat, prowizji oraz innych kosztów związanych z zawarciem umowy pożyczki, o której mowa w art. 7 a ustawy o kredycie konsumenckim z dnia 20 07 2001r., dopuszczalnym jest oparcie się jedynie o dosłowne brzmienie punktu 21 umowy pożyczki nr (...) z dnia 27 10 2011r., w miejsce zbadania zgodnego zamiaru stron, celu umowy oraz pozostałych postanowień umowy w tym przedmiocie, co skutkowało błędem w stuleniach faktycznych przyjętych za podstawę rozstrzygnięcia, wyrażającym się w przyjęciu, że łączna kwota wszystkich opłat, prowizji oraz innych kosztów związanych z zawarciem umowy pożyczki będącej przedmiotem niniejszego postępowania, o jakiej mowa w art. 7 a ustawy o kredycie konsumenckim wynosiła w niniejszej sprawie 15 999,92zł, w sytuacji gdy kwota ta w rzeczywistości wynosiła 1 050 zł. Ponadto zarzuciła naruszenia art. 102 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie tj. przyjęcie, że w sprawie zachodzą szczególne okoliczności uzasadniające odstąpienie w całości od obciążenia powoda kosztami procesu.

W uzasadnieniu między innymi wskazywał na błędną wykładnię punktu 21 umowy, zgodnie z treścią którego, łączna kwota wszystkich kosztów opłat i prowizji wynosi: 15 999,92zł, podczas gdy z treści umowy pożyczki wynika, iż na kwotę tą składają się: składki z tytułu ubezpieczeń w wysokości 3 938 zł, prowizja z tytułu udzielenia pożyczki 1030zł, opłata przygotowawcza w wysokości 20zł oraz odsetki umowne w wysokości 11 011,92zł.

Powód J. S. wnosił o oddalenie apelacji oraz przyznanie kosztów pomocy prawnej udzielone powodowi w postępowaniu apelacyjnym. Twierdził, iż treść zapisu punktu 21 umowy jest jasna i nie budzi wątpliwości.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

Sąd pierwszej instancji prawidłowo zakwalifikował roszczenie powoda, przyjmując, że ma ono źródło w umowie zawartej w dniu 27 10 2011r. przez powoda ze (...) w G. oraz umowie przelewu wierzytelności zawartej z (...) Spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w S..

Ustalenia faktyczne składające się na podstawę faktyczną orzeczenia mają odniesienie w twierdzeniach powoda zawartych w uzasadnieniu pozwu i nie były kwestionowane w apelacji.

Z tych też względów Sąd odwoławczy przyjął za własne ustalenia faktyczne Sądu pierwszej instancji.

Dokonana przez Sąd Rejonowy ocena prawna ustalonego stanu faktycznego w części dotyczącej nieważności przedmiotowej umowy z powodu niezbadania przez kredytodawcę zdolności kredytowej powoda jest prawidłowa i Sąd odwoławczy ją podziela oraz przyjmuje za własną (orzecz. SN z dn. 26 04 1935r. III C 473/34, ZB. Urz. 1935r. nr 12, poz. 496).

W konsekwencji tego ocenie prawnej Sądu odwoławczego pozostało zagadnienie jej nieważności w kontekście przywołanej przez Sąd pierwszej instancji regulacji art. 7 a ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2001 r. o kredycie konsumenckim (Dz.U.2001.100.1081) oraz pominiętej przez niego regulacji art. art. 359 § 2¹-2³ k.c.

W myśl pierwszej z przywołanych powyżej regulacji prawnych łączna kwota wszystkich opłat, prowizji oraz innych kosztów związanych z zawarciem umowy

o kredyt konsumencki, z wyłączeniem udokumentowanych lub wynikających z innych przepisów prawa kosztów, związanych z ustanowieniem, zmianą lub wygaśnięciem zabezpieczeń i ubezpieczeń (w tym kosztów ubezpieczenia spłaty kredytu, o którym mowa w art. 7 ust. 1 pkt 4), nie może przekroczyć 5 % kwoty udzielonego kredytu konsumenckiego.

W uznanych przez Sąd Rejonowy w części za nieważne postanowieniach

pkt 21 przedmiotowej umowy postanowiono, że „Łączna kwota wszystkich kosztów, opłat i prowizji wynosi **15.999,92zł.**

Abstrahując od tego, iż postanowienia te nie rodzą po stronie powoda żadnych obowiązków, gdyż mają one wyłącznie charakter deklaratoryjny (stwierdzaj jaka jest rzeczywista łączna wysokość objętych nim należności), wobec czego przyjąć należy, że w ramach zaskarżonego rozstrzygnięcia Sąd Rejonowy w istocie orzekł

o nieważności postanowień umowy nakładających na powoda obowiązek uiszczenia odsetek umownych od przekazanego mu przez kredytodawcę kapitału (poniżej) ,

to jest ono także merytorycznie wadliwe.

Na wskazaną kwotę składają się bowiem kwoty z tytułu poniesionych przez powoda:

- składki ubezpieczeniowej **3.938zł,**
- „prowizji z tytułu udzielonej pożyczki” w wymiarze 4,90% kwoty pożyczki (21.000zł) **1.030zł,**
- opłaty przygotowawczej **20zł,**
- naliczonych odsetek od kapitału **11.011,92zł.**

Ostatnia z wymienionych kwot stanowi w istocie wynagrodzenie za udostępniony powodowi przez kredytobiorcę kapitał w postaci udzielonej pożyczki

w wysokości **21,000zł.**

Z analizy przebiegu prac nad wskazaną powyżej ustawą wynika, że ustawodawca miał na celu ograniczenie dodatkowych kosztów występujących obok kosztu zasadniczego, jaki stanowią odsetki.

Podobny wniosek płynie z analizy projektów ustaw, przedłożonych do rozpatrzenia Komisji. (por. komentarz do zmiany art.7(a) ustawy o kredycie konsumenckim wprowadzonej przez Dz.U. z 2005 r. Nr 157 poz. 1316 Dominika Rogoń, Michał Rusinek, Karolina Włodarska).

Dlatego omawiana regulacja nie obejmuje wskazanych powyżej odsetek

od kapitału i dokonana przez Sąd Rejonowy ocena prawna tego zagadnienia jest wadliwa.

Ustalona w umowie maksymalna wysokość odsetek nie przekracza także normatywu określonego w regulacji art. 359 § 2¹-2³ k.c., która dopuszcza zastrzeżenie odsetek do czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego NBP

(dotyczy ona także kredytów konsumenckich (postanowienia pkt 5 umowy).

W połączeniu z powyższym brak jest zatem podstaw do uznania – jak uczynił

to Sąd pierwszej instancji – że stanowiące przedmiot jego rozstrzygnięcia postanowienia przedmiotowej umowy są z mocy regulacji art. 58 § 1 k.c. nieważne.

Czyni to apelację uzasadnioną i prowadziło do zmiany zaskarżonego orzeczenia przez oddalenie powództwa w oparciu o regulację art. 386 § 1 k.p.c.

Zaskarżone przez pozwanego orzeczenie o kosztach procesu ma swe prawne odniesienie w regulacji ar. 102 k.p.c.

Prawodawca przewidując w tej regulacji możliwość nieobciążania strony przegrywającej kosztami procesu uzależnił zastosowanie tej regulacji od wystąpienia w sprawie „wypadków szczególnie uzasadnionych”, nie precyzując jednak bliżej, kiedy one mają miejsce, pozostawiając to ocenie sądu.

Ocena, czy taki wypadek zachodzi w konkretnej sprawie ma charakter dyskrejonalny i Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 23 05 2012r. wyraził pogląd, zgodnie z którym „ w zasadzie nie podlega ona kontroli instancyjnej i może być podważona przez sąd wyższej instancji tylko wtedy, gdy jest rażąco niesprawiedliwa” (III CZ 25/12, LEX nr 1214589).

Bezspornym jest w sprawie, że powód znajduje się w bardzo trudnej sytuacji materialnej.

Dlatego odstąpienie przez Sąd pierwszej instancji od zasady odpowiedzialności za wynik procesu nie może być uznane za rażąco niesprawiedliwe, wobec czego brak jest podstaw do skorygowania zaskarżonego rozstrzygnięcia.

Reasumując zaskarżony wyrok w części orzekającej o zasadności roszczeń cywilnoprawnych jest wadliwy i dlatego apelację pozwaną jako uzasadnioną uwzględniono, orzekając jak w sentencji w oparciu o regulację art. 386 § 1 k.p.c., a w części dotyczącej kosztów procesu odpowiada prawu i dlatego apelację pozwanego jako bezzasadną oddalono na mocy regulacji art. 385 k.p.c.

O kosztach postępowania odwoławczego orzeczono stosując regulację art. 98 k.p.c. i art. 102 k.p.c. nie obciążając powoda częścią poniesionych

przez pozwaną kosztów postępowania odwoławczego z tym samych względów,

które legły u podstaw orzeczenia o kosztach procesu za pierwszą instancję,

z tą tylko różnicą, że uznano, iż powinien on zwrócić pozwaną poniesione

przez nią koszty opłaty od apelacji.

Ustanowionemu z urzędu adwokatowi reprezentującemu powoda przyznano wynagrodzenie od Skarbu Państwa w oparciu o regulację

art. 29 ust. 1 ustawy z dnia 26 05 1982r. – Prawo adwokaturze (tekst jednolity Dz.U. 2015r. poz. 615z późniejszymi zmianami) w związku

z § 16 ust. 1 pkt 1 i § 8 pkt 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia

3 października 2016r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U.2016.1714), zwiększając je stosownie do regulacji § 4 ust 3 rozporządzenia

o należną stawkę podatku od towarów i usług.

SSO Marcin Rak SSO Magdalena Balion – Hajduk SSO Leszek Dąbek